

Logopedie bij kinderen

“De woordenstoet ...”

Lezing na/v Huisartsencongres

5 april 2009

Eddy Hoste

Wat is logopedie ?

- “Logos” : woord
- “Paidein” : opvoeden
 - Logopedie :
“Opvoeden van het gesproken woord”
 - Logopedie in 21^e eeuw : Richt zich op stoornissen in de mondelinge en schriftelijke communicatie

Logopedische nomenclatuur

Art. 36,§ 1 en § 2	CODENUMMERS										
BILAN R35											
bilanzitting	701013 - 701083										
evolutiebilan	702015 - 702085										
evolutiebilan chronische spraakstoornissen	704012 - 704082										
evolutiebilan dysfagie	708018 - 708088										
evolutiebilan schisis	708013 - 708083										
evolutiebilan dysfasie	710010 - 710080										
	individuele zittingen van ten minste 30 minuten-R17,5						individuele zittingen van ten minste 60 minuten-R35				
	kabinet	ten huize	school	inrichting NOK of PSY	revalidatie	hospitalisatie	kabinet	ten huize	inrichting NOK of PSY	reval.	hospitalisatie
a) taal- spraak- of stemstoornissen bij beroep, omscholing of leercontract	711314	711336	711351	711395	711373	711384					
b) taal-en/of spraakstoornissen											
1° afasie	712316	712331	712353	712390	712375	712386	712611	712633	712692	712670	712681
2° stoornissen in de receptieve en/of expressieve taalontwikkeling aangetoond door taalttest ≤ 3e percentiele (IQ > 86 + gehoorverlies ≤ 40 dB HL)	713311	713333	713355	713392	713370	713381					
3° dyslexie en/of dysorthografie en/of dyscalculie aangetoond door tests op het gebied van lezen en/of schriftelijke expressie en/of rekenen (achterstand > 1 jaar bij kinderen tussen 7 en 9; achterstand > 2 jaar bij kinderen tussen 10 en 14)	714313	714335	714350	714394	714372	714383	714615	714630	714696	714674	714685
4° stoornissen ten gevolge van gespleten lippen, gehemelte of tandkassen	717312	717334	717356	717393	717371	717382					
5° verworven stoornissen ten gevolge van radiotherapeutische of chirurgische behandeling	718314	718336	718351	718395	718373	718384					
6° verworven spraakstoornissen											
6.1. dysglossieën	719316	719331	719353	719390	719375	719386					
6.2. dysarthrieën	721313	721335	721350	721394	721372	721383					
6.3. chronische spraakstoornissen	729315	729330		729396	729374	729385					
6.4. stotteren	723310	723332	723354	723391	723376	723380	711616	711631	711690	711675	711686
6.5. orthodontische behandeling	724312	724334	724356	724393	724371	724382					
c) verworven stemstoornissen											
1° laryngectomie	725314	725336	725351	725395	725373	725384					
2° paralysie larynx of letsel larynx en/of stembanden	726316	726331	726353	726390	726375	726386					
d) gehoorstoornissen	727311	727333	727355	727392	727370	727381					
e) dysfagie	728313	728335		728394	728372	728383					
f) dysfasie	733316	733331	733353	733390	733375	733386	733611	733633	733692	733670	733681

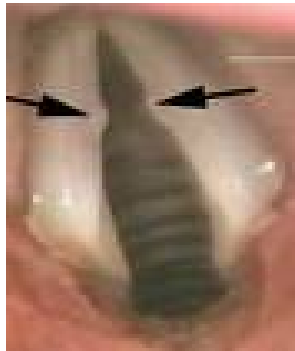
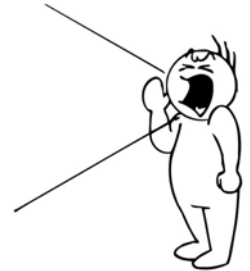
Logopedische stoornissen bij kinderen

- Articulatiestoornissen
- Taalontwikkelingsstoornissen
- Specifieke ontwikkelingsstoornissen
 - Dyslexie, dysorthografie, dyscalculie
- Vloeiendheidsstoornissen
- Dysfonieën

Kinderheesheid

- 4 % kinderen stemproblemen als gevolg van belasting, stemmisbruik
- Stembandnoduli vaak gevolg
- Logo ifv :

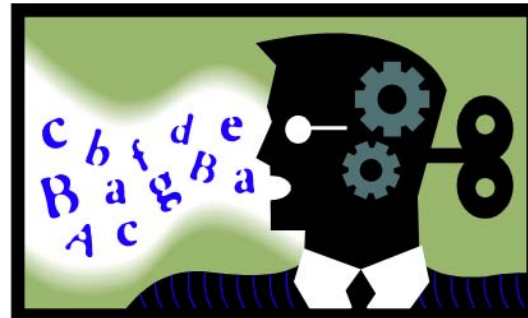
- Controle achtergrondlawaai
- Matigen stemmisbruik en gedragwijziging
- Ontspanning en ademhaling

Articulatiestoornissen

- Fonetische en fonologische strn.
- Myofunctionele en orofaciale strn.
- Neurogene strn.

Articulatiestoornissen

- Fonetische stoornissen : Wanneer kind bepaalde klank niet kan uitspreken
 - Rotacisme
 - Sigmatisme
 - Kappacisme
 - Lambdacisme
 - ...
 - Tegen hun 5^e verjaardag spreken 75% van de kinderen alle klanken goed uit ! Tegen eerste ljr moeten alle klanken verworven zijn !

Articulatiestoornissen

- Fonologische stoornissen : als kind problemen heeft met klankstructuur van woorden gaan ze vereenvoudigingsprocessen toepassen
 - Syllabestructuurprocessen
 - Vb : telefoon = te.foon
 - Substitutieprocessen
 - Vb : koe = toe; duif = kuif; ...
 - Harmonieprocessen
 - Vb : banaan = babaan; zetel = tetel
 - ...
 - [G:\baptiste.MOV](#)

Articulatiestoornissen

- Myofunctionele en orofaciale articulatiestoornissen als gevolg van o.a. :

- Duimzuigen
- (Habitueel) mondademen
- Infantiel slikken
- ...
- [G:\malocclusie 1.jpg](#)
- [G:\lateraal.MOV](#)

Articulatiestoornissen

- Neurogene articulatiestoornissen
 - Dyspraxie
 - Dysartrie

Articulatiestoornissen

○ Behandeling

- Fonetische stoornissen : aanleren doelklanken in gestructureerde setting
- Fonologisch : via bewuste en cognitieve spraakprocessen
- Myofunctionele stoornissen : eerst opheffen afwijkend monddrag (voor wisselen gebit !)

Articulatiestoornissen & RIZIV

- Geen terugbetaling voor enkelvoudige en meervoudige fonologische en fonetische strn
- Terugbetaling articulatie in kader orthodontie voor 20 sessies
- Onbeperkte terugbetaling voor neurologisch bepaalde (chronische) spraakstoornissen
- Via aanvullende verzekering steeds (beperkte) tegemoetkoming.

Taalontwikkelingsstoornissen

Vertraagde taalontwikkeling

versus

Taalontwikkelingsstoornis

Taalontwikkelingsstoornissen

- VTO : kind volgt normale stappen in de ontwikkeling, harmonisch, maar trager
- TOS : de ontwikkeling is afwijkend en disharmonisch
 - Primaire taalstoornissen
 - Secundaire taalstoornissen

Primaire taalontwikkelingsstoornissen

- SLI : ... there is no identifiable physical or psychological basis ...
- SLI : ... have normal hearing, intelligence, intact neurological substrate, no behavioural or emotional disorder ...

Fletcher , 1999

Secundaire taalontwikkelingsstoornissen

- Spraak- en taalproblemen gevolg van :
 - Mentale retardatie
 - Gehoorverlies
 - Negatieve sociale context en beperkte stimulatie
 - Spraakmotorische stoornissen
 - Neurologische stoornissen
 - Organische afwijkingen (FOXP2-gen ?)
 - Contactstoornissen
 - [E:\VIDEO_TS](#)

Kenmerken taalontwikkelingsstoornissen

- Problemen met opdrachtbegrip
- Algemeen zwakkere woordenschat
- Problemen met zinsformulering en/of verhaalopbouw
- Problemen met vervoegingen, verbuigingen, lidwoordgebruik, bezittelijke en persoonlijke voornaamwoorden
- ...

Dysfasie

- “Neurologische spraak- en taalontwikkelingsstoornis” (X.Tan, 2005)
 - Taalbegrip > Taalproductie
 - Zwakke dialoog
 - Woordvindingsproblemen
 - Gestoorde morfo-syntaxis

Gevolgen taalproblemen

- Sociale problemen
- Emotionele problemen
- Gedragsproblemen
- Leerproblemen (hoge correlatie TOS en leerproblemen)

Vroeg ingrijpen

Belangrijke verwijsmomenten

- 10 mnd : brabbelt nog weinig
- 18 mnd : nog geen woorden; zwak begrip
- 2 jaar : nog geen 2-woordzin
- 2;6 jaar : moet zich kunnen uitdrukken in enkelvoudige zinnen
- 4 jaar : kind moet zich vlot en verstaanbaar kunnen uitdrukken

Behandeling taalstoornissen

- Indirecte therapie
 - Via vooral ouderbegeleiding
- Directe therapie
 - Kind krijgt logopedische ondersteuning

> *Taal leren in sociale contexten, interacties*

Taal leren , niet altijd vanzelfsprekend ! Tips :

- Sociale interacties heel belangrijk; zorg voor een goed aanbod; maar zorg ook dat kind de kans krijgt om zelf te spreken !
- Praat vanaf geboorte veel met je kind; verwoord wat je doet, wat het kind doet en wat je samen doet
- Speel samen spelletjes, zing liedjes, vertel uit boekjes, ...
- Praat niet te snel

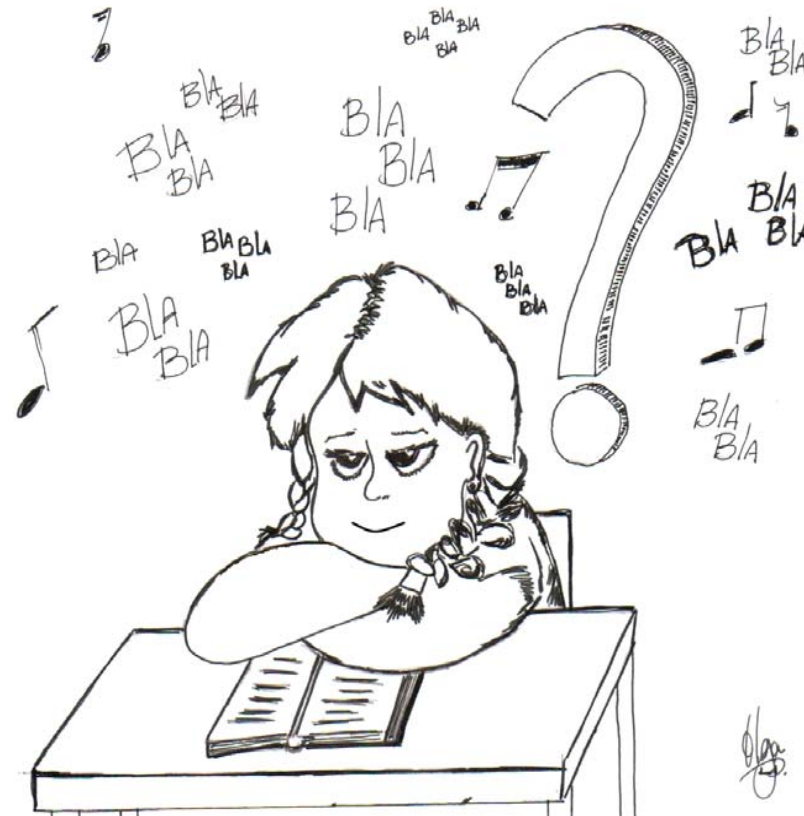
Taal leren , niet altijd vanzelfsprekend !

- Pas je niveau van taal aan aan je kind
- Spreek in korte maar goede zinnen
- Reageer positief op de pogingen van het kind
- Verbeter niet te veel, maar kaats goede zin terug
- Zet radio, tv uit als je samen met kind speelt
- Geef kind minstens 30 ' exclusieve aandacht in een stille ruimte

Taalstoornissen en RIZIV

- Resultaat taaltest $< Pc 3$
- Normaal gehoor (beste oor max 40 dB verlies)
- Normale intelligentie (TIQ = + 85)
 - 1^e voorschrift NKO
 - Verlenging mag ook huisarts

Dyslexie

Dyslexie

- *In petijb qat beqeiren nog konbendraten, waren ze pe deste vreinqen. Pas later is bat veranqerb. Oq een pag stuurben ze qe vos naar het dalies van pe leeuw om hem te vragen een onberkoning te penoemen. Toen de vos het qalies verleit, stonb pe deer hem op te wachten.*

Dyslexie

- In petijb qat beqeiren nog konbendraten, waren ze pe deste vreinqen. Pas later is bat verangerb. Oq een pag stuurben ze qe vos naar het dalies van pe leeuw om hem te vragen een onberkoning te penoemen. Toen de vos het qalies verleit, stonb pe deer hem op te wachten.
- ***In de tijd dat de dieren nog konden praten, waren ze de beste vrienden. Pas later is dat veranderd. Op een dag stuurden ze de vos naar het paleis van de leeuw om hem te vragen een onderkoning te benoemen. Toen de vos het paleis verliet, stond de beer hem op te wachten.***

Dyslexie

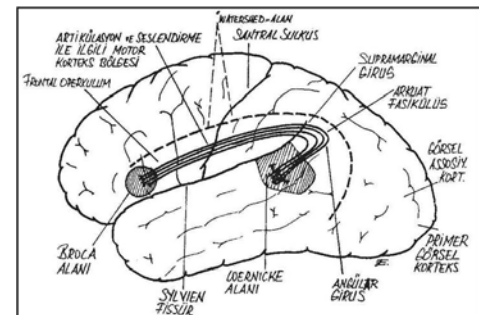
- Definitie :
 - “Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door hardnekkig probleem met aanleren en accuraat en/of vlot toepassen van lezen en/of spellen op woordniveau” (Stichting Dyslexie Nederland, 2003)
 - Vaardigheids criterium
 - Hardnekkigheids criterium

Dyslexie

○ Definitie :

- "Dyslexie is een specifiek probleem met fonologische verwerking van taal door de hersenen, dat leidt tot lees- en spellingsproblemen en vaak tot meer of minder duidelijke problemen bij andere taken waarbij taal een rol speelt".
(Tom Braams, 1998)

Dyslexie

- Prevalentie : 5 tot 10 % schoolgaande kinderen
- Verhouding 4/1 jongens/meisjes
- Erfelijke belasting duidelijk
- Soms sprake van neurologische dysfunctie

Dyslexie

- Kenmerken
 - Zelfde fouten als normaal ontwikkelende kinderen, wel meer en langer
 - Traag tempo
 - Hoge foutenlast
 - Problemen met klankverwerving / taalspelletjes
 - Bemoeilijkte automatisatie letters/woordbeelden

[F:\jarno.MOV](#)

Dyslexie

○ Kenmerken

- Hoge comorbiditeit met AD(H)D
- Problemen met KTG
- Problemen uitvoeren complexe taken
- Problemen met ruimtelijk inzicht
- Problemen leren vreemde talen

Typische fouten bij dyslexie

- daar
- viel
- maar
- buik
- staart
- raap
- west
- baar
- veil
- naar
- beuk
- straat
- rap
- mest

Typische fouten bij dyslexie

- 6 Een meedlis onderzoek wees op een genens
de ruid en een gebrooken nink
- 7 De luit aan moet diger van de toeschouw
ers dreef de renner naar de top preis
toos.
- 8 In de stilde van de nacht hoor je allem
het ruuzzen van de zee een het wanen
van de wind
- 9 de vermoede lapors soedde naar de
over winnin in een uit putter spurd
- 10 De vertwaald reuzberg zoekt vrucht te
loos naar een behoft punt in de bove
woestijn

1

Gevolgen dyslexie

- Gedragsproblemen
- Faalangst
- Vermijdingsgedrag
- Psychosomatische klachten
- Clownesk gedrag
- ...

Herkennen dyslexie in de basisschool

- Geen andere maar meer fouten die vaak heel hardnekkig zijn (ei/ie; b/d; m/n; kort/lang; eu/ui; ...)
- Moeite met lezen van nieuwe tekst
- Moeite met overschrijven
- Moeite met automatiseren spellingsregels
- Schrijven zoals je het hoort
- Onder tijdsdruk presteren is moeilijk

Behandeling van dyslexie

- Aanpakken van de oorzaak
 - Spraakproblemen
 - Taalproblemen
 - Visuele problemen
 - Auditieve problemen
 - Ruimtelijke oriëntatie / structuratie

Behandeling van dyslexie

- Verstevigen klank-teken en/of teken-klankkoppelingen + wegwerken verwarringen
- Verbeteren van de directe woordherkenning
- Verbeteren van de analyse en synthesevaardigheid
- Verhogen van de leesmotivatie
- Aanbrengen en inoefenen van spellingsregels

Behandeling van dyslexie

- Leren gebruiken van hulpmiddelen zoals spellingsfiches, spellingscontrole, ...
- Compenserende maatregelen in het onderwijs (opdrachten opsplitsen; leerstof structureren; meer tijd geven; mondelinge examinering; ...)

Dyslexie

- Terugbetaling
 - Achterstand van 1 jaar bij kinderen van 7 tot 9 en van 2 jaar bij kinderen vanaf 10 jaar.
 - Eerste voorschrift : geneesheer-specialist, verlenging mag ook huisarts

Dyscalculie

Dyscalculie

○ Definitie

- “Men spreekt van dyscalculie als mensen blijvende en opvallende moeilijkheden hebben met rekenvaardigheden en wiskunde ondanks een normale intelligentie. Eenvoudige automatismen geven blijvende problemen. Dit uit zich in opvallend veel rekenfouten en traag tempo” (Cooreman, 2003)

Dyscalculie

- Kenmerken volgens subtype (Braams, 2000)
 - Visueel-ruimtelijk type (problemen met interpreteren cijfers en plaats op getallenas + omkeringsfouten)
 - Procedureel type (Problemen met rekenprocedures)
 - Verbaal-geheugentype

Dyscalculie

○ $43 + 15 = 85$

○ $43 + 15 = 49$

○ $43 + 15 = 94$

Dyscalculie

Reversie
85 ipv 58

○ $43 + 15 = 85$

Reversie
34 ipv 43

○ $43 + 15 = 49$

Reversie 51
ipv 15

○ $43 + 15 = 94$

Dyscalculie

- $74 - 35 = 41$
- $74 - 35 = 12$
- $74 - 35 = 14$

$$\begin{array}{r} 430 \\ - 374 \\ \hline 144 \end{array}$$

Dyscalculie

- $74 - 35 = 41$
- $74 - 35 = 12$
- $74 - 35 = 14$

$$\begin{array}{r} 7-3 = 4 \\ 5-4 = 1 \end{array}$$

$$47 - 35$$

$$\begin{array}{r} 47 - 53 = \\ 5-4 = 1 \text{ en } 7-3 = 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 430 \\ - 374 \\ \hline 144 \end{array}$$

Dyscalculie

- Behandeling
 - Goed gestructureerde opbouw
 - Leerprincipes belangrijk
 - Isoleren
 - Verkorten en versnellen
 - Herhalen
 - Automatiseren
 - Integreren
 - Generaliseren

Voorschrift voor logopedisch bilan

AAN TE VULLEN DOOR DE GERICHT

Adres van de gerechtigde :

Hierna invullen of kleeftbriefje V.I. aanbrengen (1)

Naam en voornaam gerechtigde :

Verzekeringsinstelling :

Inschrijvingsnummer :

(1) Schrappen wat niet past

VOORSCHRIFT VOOR LOGOPEDISCH BILAN

Ik ondergetekende, geneesheer-specialist voor otorinolaryngologie, voor neurologie, voor neuropsychiatrie, voor psychiatrie, neurochirurgie, voor inwendige geneeskunde, (1) verklaar een logopedisch bilan voor te schrijven,

Anamnese :

Diagnose :

Eerste bilan :

Evolutiebilan :

Datum voorschrift, handtekening en identificatie van de voorschrijver :

(1) Doorhalen indien niet van toepassing

Voorschrift voor de logopedische behandeling in te vullen na afname logopedisch bilan

VOORSCHRIFT VOOR LOGOPEDISCHE REVALIDATIE

Ik ondergetekende, bevoegd geneesheer-specialist verklaar op basis van de aandoening : (diagnose)

en de uitgevoerde logopedische testen, logopedische revalidatie voor te schrijven :

Eerste reeks Verlenging

Individuele revalidatie Collectieve revalidatie

Frequentie per week :

Duur :

Datum voorschrift, identificatie en handtekening van de voorschrijver

Huisarts kan enkel voorschrift voor verlenging ondertekenen

VERSLAG VAN DE TESTEN

Ik ondergetekende verklaar de testen te hebben uitgevoerd op datum van :

Controlelijst in te vullen door de logopedist

Vergoedbare stoornissen

A. a) Taal-, spraak-, of stemstoornissen, die een handicap zijn bij het voortzetten

1* van een beroep waardoor hij ofwel aan de sociale zekerheid van de werknemer ofwel aan het sociaal statuut van de zelfstandigen onderworpen wordt

2* van een omscholing die door het College van Geneesheren-Directeurs is toegestaan en waarvan het programma een logopedische behandeling omvat

3* van een leercontract waarvan de afsluiting is geregistreerd en de uitvoering wordt gecontroleerd door een erkend leersecretariaat

b) Taal-en/of spraakstoornissen

1* afasie

2* stoornissen in de receptieve en/of expressieve taalontwikkeling

Taaltest met resultaat $\leq 3^e$ percentiele bijgevoegd

Individueel intelligentie-test met IQ ≥ 86 of meer bijgevoegd

Audiogram met gemiddeld gehoorverlies aan beste oor niet meer dan 40 dB bijgevoegd

3* specifieke ontwikkelingsstoornissen (enkel ouder dan 7 jaar)

Test rekenen bijgevoegd

Test schrijven bijgevoegd

Test lezen bijgevoegd

Tussen 7 en 9 jaar: achterstand > 1 jaar

Tussen 10 en 14 jaar: achterstand > 2 jaar

4* stoornissen ten gevolge van gespleten lippen, een gespleten verhemelte of gespleten tandkassen

5* verworven spraakstoornissen ten gevolge van een radiotherapeutische of chirurgische behandeling van hoofd en hals

6* verworven spraakstoornissen

traumatische of proliferatieve dysglossieën

dysarthriën

chronische spraakstoornissen

stotteren dat voortduurt of optreedt na 5 jaar

interceptieve orthodontische behandeling

c) Verworven stoornissen

1* sequellen van laryngectomie

2* paralyse van de larynx

3* organisch letsel van de larynx en/of van de stembanden

d) Doof of doofstom, na het volgen van revalidatie

e) Dysfagie

TOESTEMMING VAN DE ADVISEREND GENEESHEER

Ik ondergetekende, verklaar in te stemmen – niet in te stemmen met het terugbetalen van het logopedisch bilan.

Ik ondergetekende, verklaar in te stemmen – niet in te stemmen met de logopedische revalidatie vanaf

Datum en handtekening

Op datum van voorschrift volgt de patiënt geen onderwijs type B, verblijft de patiënt niet in een door de gemeenschappen/gewesten erkende en gesubsidiëerde instelling waar de functie "logopedist" begrepen is in de erkenningsnormen, is niet ter verpleging opgenomen in een G-, T-, A-, Sp- of K-dienst, verblijft niet in een PVT, ROB of RVT en wordt niet gerevalideerd in één van de instellingen die een overeenkomst hebben afgesloten met het RIZIV die met name de behandeling door een logopedist dekt.

identificatie van de looopedist en handtekening

Logopedie bij kinderen

- Voor meer info :
 - VVL : www.vvl.be
 - eddy.hoste@hogent.be

- Dank voor uw aandacht !

Logopedie bij kinderen

- Smakelijk !

